002. Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki bağlaç öğretimine dair bir değerlendirme[1]

Kürşat KARA[2]

APA: Kara, K. (2023). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki bağlaç öğretimine dair bir değerlendirme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (32), 15-26. DOI: 10.29000/rumelide.1252760.

Öz

Bu çalışma ortaokul Türkçe ders kitaplarında bağlaç öğretimine dair eğilimin tespitini ve analizini amaçlamaktadır. Bu doğrultuda Türkçe dersi öğretim programında bağlaçlara yönelik kazanımlar tespit edilmiş ve Türkçe ders kitaplarında bu kazanımlara yönelik örnekler incelenmiştir. Çalışmada verilere ulaşmak için doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre seçilen bağlaçların hangi ölçütlere göre seçildiğine değinilmemiş, hangi tür bağlaç olduğuna dair bir açıklamaya da yer verilmemiştir. Ayrıca bağlaç ifadesi yerine kitaplarda geçiş ve bağlantı ifadeleri kullanıldığı görülmüştür. Türkçe anlatımda geçiş sadece bağlaçlarla sağlanmaz. Yerine göre zamirlerle de cümlede geçiş ifadesi sağlanabilir. Bu nedenle geçiş ve bağlantı ifadelerinin kullanımının sakıncalı olduğu düşünülmektedir. Ayrıca öğrencilere sözcük türleri ile ilgili bilgi verilirken bu tür bir adlandırma ile herhangi bir sözcük türü anlatılmamaktadır. Etkinliklerde kullanılan diğer bir ifade ise bağlantı ifadesidir ki bu ifade tam olarak bağlaç türünün ne görevini ne de anlamını tam olarak karşılamaktadır. Sonuç olarak Türkçenin sözcük türleri arasında yer alan bağlaçların temel özellikleri ortaokul Türkçe ders kitaplarında tam olarak aktarılamadığı özellikle de cümle içindeki anlam özellikleri yeterince vurgulanamadığı görülmüştür. Bu sorunun giderilmesi adına gerek Türkçe dersi öğretim programındaki gerekse de ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki veriler tekrar gözden geçirilerek ortak literatürle hareket edilmesi sağlanmalıdır.

Anahtar kelimeler: Ortaokul Türkçe ders kitabı, bağlaç öğretimi, Türkçe dersi öğretim programı

An evaluation of contractual teaching in secondary school Turkish textbooks

Absract

This study aims to determine and analyze the tendency toward teaching conjunctions in Turkish textbooks used in secondary school in Turkey. In this regard, the acquisitions for conjunctions were selected in the Turkish course curriculum, and examples of these acquisitions in Turkish textbooks were examined. In the study, the document analysis method was adopted to obtain data. According to the results, the criteria related to the conjunction selection were not mentioned, no explanation was given regarding the type of conjunction. In addition, transition and connection expressions are used in the books instead of the conjunction expression. Transition in Turkish expression is not provided only by conjunctions. Depending on the place, a transitional expression can be provided in the sentence in pronouns. For this reason, it was considered that the use of transition and connection expressions is objectionable. Moreover, while the students are informed about the types of words, no word types are explained with this type of naming. Another expression used in the activities is the

[1] Bu makale, 20-22 Ekim 2022 tarihinde Alanya'da gerçekleştirilen 14. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumunda sunulan bildiriden üretilmiştir. Bildirinin sadece özeti yayımlanmıştır.

[2] Dr. Öğr. Üyesi, Bayburt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü (Bayburt, Türkiye), kkara@bayburt.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-8190-5180 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 29.11.2022-kabul tarihi: 20.02.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1252760]

connection expression, which does not fully meet neither the task nor the meaning of the conjunction type. As a result, it has been seen that the basic features of the conjunctions, which are among the word types of Turkish, cannot be fully conveyed in the secondary school Turkish textbooks, especially the semantic features in the sentence was not emphasized enough. To eliminate this problem, the data in the Turkish course curriculum and the secondary school Turkish textbooks should be reevaluated and ensured to act with the related literature.

Keywords: Secondary school Turkish textbook, conjunction teaching, Turkish lesson curriculum.

Giriş

Türkçe eğitimini verimli kılan, içerdikleri metinler ve etkinliklerle öğrencileri aktif kılan temel araçlardan biri ders kitaplarıdır. Ders kitapları; herhangi bir öğretim programı kapsamında hazırlanmış, farklı seviyedeki öğrencilere göre yazılmış, öğrenmeyi ve pekiştirmeyi sağlayan bir materyaldir (Güneş, 2002). Öğrencilere sunulan bilgilerin büyük çoğunluğunun kaynağıdır. Bu sayede öğrenciler öğrendikleri bilgileri okul ortamları dışında da tekrarlama fırsatları bulurlar (Küçükahmet, 2002). Birçok ders kitabı gibi Türkçe ders kitapları da içerdikleri metinlerden ve metinlere bağlı etkinliklerden oluşur.

Bu ders kitaplarındaki metinlerin öncelikle öğrencilerin sözcük varlığını zenginleştirmelerine, üst düzey düşünme becerilerini (problem çözme, analiz, sentez, yaratıcı düşünme, yansıtıcı düşünme, eleştirel düşünme vb.) geliştirmelerine kaynaklık etmesi gerekir (Sarıkaya, 2019). Etkinlikler ise öğrencilerin dil ve düşünme becerilerini geliştiren yazılı ve sözlü çalışmaları içermektedir. Öğrenciler etkinlikler sayesinde anlama becerilerini geliştirir, yeni durumlara uyum sağlar, dili daha üretken hale getirir (Güneş, 2011). Genel anlamda etkinlikler belirlenen hedefleri geliştirmek için öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerine dayanan, öğrencinin derse etkin katılımını sağlayan, gerçek hayatla ilişkili, öğretmen kılavuzluğunu gerektiren eğitici çalışmalardır (Çerçi, 2016).

Türkçe ders kitaplarında yer verilen etkinlik türlerinden biri de bağlaç öğretimine yöneliktir. Bağlaç öğretimi ders kitaplarında geçiş ve bağlantı ifadeleri başlığı altında çeşitli etkinliklerle kazandırılmaya çalışılmıştır. Bağlaçlar cümle içerisinde anlamı tamamlayan yapılardır. Söz içinde birden çok kelimeyi, kelime grubunu veya cümleyi birbirine bağlayarak aralarında çeşitli yönlerden ilgiler kurar (Korkmaz, 2017). Türkiye Türkçesinde sözcük türleri sınıflandırılmasında bağlaç, müstakil bir tür olarak birçok araştırmacı tarafından değerlendirilmiştir (Bilgegil, 1982; Atabay vd., 1983; Koç, 1990; Demir-Yılmaz, 2003; Hengirmen, 2006; Korkmaz, 2007). Bunun yanı sıra sözcük türleri sınıflandırılmasında bağlaçları edat başlığı altında değerlendiren araştırmacılarımız da mevcuttur (Hacıeminoğlu, 1984; Ergin, 1993; Güneş, 1999; Gülensoy, 2000). Bağlaç sözcük türü ile ilgili diğer bir mesele de bağlaç terimi yerine farklı adlandırmaların yapılmasıdır. Yavuz (2011) çalışmasında bağlaç terimi yerine atıf, bağ, bağlam, bağlayıcı, ilgiç, rabıt, yönveren terimlerinin kullanıldığını tespit etmiştir. Türkçe Ders Programı'nda (2019) kullanılan geçiş ve bağlantı ifadesine ise rastlanılmamıştır. Ana hatlarıyla alan yazın değerlendirildiğinde bağlaç teriminin kullanıldığı, edat başlığı altında da ele alındığı görülmektedir. Ayrıca bağlaç yerine farklı terimlerin literatürde varlığı söz konusudur. Bu kapsamda ilgili sözcük türü; görevli ve anlamlı kelime grubu içerisinde yer almakta, yardımcı bir unsur olarak görülmekte, kelime ve cümleler arasında ilgi kuran ve bu yapıları birbirine bağlayan görevsel biçimbirimler şeklinde tanımlanmaktadır.

Ortaokul Türkçe ders kitapları süreçte hem 2018 öncesi hem de 2018 sonrasında değişik değişkenler açısından incelenmiştir. 2018 öncesinde; Çoban ve Tabak (2011) aynı seviyedeki ders kitaplarında yer alan hikâyeleri hikâye haritalama yöntemine göre değerlendirmiştir. Çınar (2013), Türkçe ders kitaplarındaki öyküleri çocuğa görelik ilkesi açısından ele almıştır. İşcan (2004) yüksek lisans tezinde 8. sınıf ders kitaplarındaki metinlerin öğrencilerin estetik zevk kazandırmadaki rolüne bakmıştır. Çerçi (2016) 6. sınıf Türkçe öğrenci çalışma kitaplarını etkinlik temelli incelemiştir. İşçan ve Cımbız (2018) 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki resimlerin metinlerle uyum düzeyini irdelemiştir. Ayrıca Türkçe ders kitapları görsel ögeler yönünden de incelemeye tabi tutulmuştur (Kayabekir, 2010; Kırbaş vd., 2012). Dil bilgisi öğretimi açısından 2018 öncesinde sınırlı sayıda çalışma mevcuttur. Daloğlu'nun (2005) yüksek lisans tez çalışması bunlardan biridir. Bu çalışmada ders kitaplarında dil bilgisi konuları incelenmiştir. Diğer bir çalışmada ise Türkçe dil bilgisi öğretiminde konu sıralaması ve konu tekrarları ele alınmıştır (Balcı ve Şenyüz, 2015).

2018 sonrası incelendiğinde; Türkben (2019) metin ile resim arasındaki ilişkiye bakmıştır. Metinle ilgili bir başka yaklaşım ise metinlerin ana metin eksenli olup olmadığıdır (Sarıkaya, 2019). Yoğun olarak işlenen bir diğer değişken ise Türkçe ders kitaplarının değer aktarımı ve kitaplardaki kök değerlerin tespiti durumudur (Baki, 2019; Orhan Karsak vd.,, 2019; Temizkan vd., 2020; Şakiroğlu, 2020; Durhat ve Ökten, 2020; Dilekçi, 2022; Çetin, 2022, Tümer ve Canpolat, 2022; Kayhan, 2022). Türkçe ders kitapları dil becerileri yönünden de incelenmiştir (Deniz vd., 2019; Karagöl ve Tarakcı, 2019; Şakioğlu, 2020; Süğümlü ve Doğan, 2021; Karacoğlu vd., 2021; Kansızoğlu, 2021; Batur ve Özdemir, 2021; Yıldırım, 2021). Bu çalışmalarda dil becerilerinin dağılımının dengeli olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca etkinliklerin dil becerilerine göre değerlendirilmesi de yapılmış (Çarkıt, 2019), ders kitaplarındaki uygulama değişimleri de incelenmiştir (Soyuçok, 2020). Farklı bir değişken ise öğretmen görüşlerine göre Türkçe ders kitaplarının ele alınmasıdır (Arslan ve Engin, 2019; Çarkıt, 2019; Mutlu vd., 20219; Tenekeci ve Dursun, 2019; Coşkun ve Çetinkaya, 2020; Dilekçi, 2022; Tümer ve Canpolat, 2022). Bunların yanı sıra ortaokul Türkçe ders kitaplarının Türk ve dünya edebiyatını temsil kabiliyetine bakılmış (Akdeniz, 2019), bu kitapların öğretim programındaki anahtar yetkinlikler (Kana ve Kiler, 2021) açısından tahlili yapılmıştır. Son olarak Türkçe ve İngilizce ders kitapları üzerine karşılaştırılmalı analiz içeren çalışmaya da yer verildiği görülmüştür (Maden ve Önal, 2020).

Çalışmanın ana konusu olan dil bilgisi öğretimine yönelik sınırlı sayıda çalışmaya rastlanılmıştır. Türkçe ders kitaplarının dil bilgisi konuları, 2018 öncesi ila 2018 sonrası karşılaştırılmıştır (Mete vd., 2022). Anlatım bozukluğu etkinlikleri 7. sınıf seviyesinde incelenmiştir (Çakmak, 2022). Kanat (2021), Türkçe ders kitaplarında dil bilgisi öğretimi konulu lisansüstü tezlerin yönelimlerini ele almıştır. Bu çalışmada dil bilgisi öğretimi ile ilgili genel bir değerlendirme yapılmıştır. Ayrıca İngilizce ders kitaplarında, dil bilgisine yönelik etkinlikler söz varlığı çalışmalarının dışında Dil Bilgisi Becerileri Oluşturma-Uygulama başlığı altında ayrı biçimde verildiği (Maden ve Önal, 2020) tespit edilmiştir. Alan yazında Türkçe ders kitaplarında dil bilgisi öğretimine yönelik müstakil konuların incelenmesine yönelik çalışmalara yer verilmediği görülmüştür.

Bu veriler doğrultusunda ortaokul Türkçe ders kitaplarında bağlaç öğretiminin değerlendirildiği çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer verilen "geçiş ve bağlantı" ifadelerinin sınıf ve dil becerilerine göre dağılımı nasıldır?

2. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer verilen "geçiş ve bağlantı" ifadelerinin 5. sınıf ders kitabındaki etkinliklerdeki kulanım durumu nasıldır?

3. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer verilen "geçiş ve bağlantı" ifadelerinin 6. sınıf ders kitabındaki etkinliklerdeki kulanım durumu nasıldır?

4. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer verilen "geçiş ve bağlantı" ifadelerinin 7. sınıf ders kitabındaki etkinliklerdeki kulanım durumu nasıldır?

5. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer verilen "geçiş ve bağlantı" ifadelerinin 8. sınıf ders kitabındaki etkinliklerdeki kulanım durumu nasıldır?

Yöntem

Bu çalışma nitel araştırma yöntemine göre gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma; sosyal olguları bağlı oldukları ve içinde yer aldıkları ortamda doğal görünümleriyle gözlem, görüşme ya da belgeleri değerlendirmek yoluyla bilgi edinme ve bu bilgileri analiz ederek kuram geliştirme olarak tanımlanabilir (Özdemir, 2010). Nitel araştırmada bilgi toplama yöntemlerinden biri olan doküman inceleme çalışmanın yöntemi olarak belirlenmiştir. Doküman incelemesi; araştırılmak istenen olgu ya da olgular hakkında bilgiler içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Veri toplama araçları

Bu çalışmada veri toplama araçları, 2018-2019 eğitim öğretim yılından itibaren ortaokullarda okutulan 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarıdır. Bu bağlamda çalışmada yer alan veri toplama araçları aşağıda seçilen dört Türkçe ders kitabı ile sınırlandırılmıştır;

- Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 5. sınıf Ders Kitabı (2022), Anıttepe Yayıncılık

- Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. sınıf Ders Kitabı (2021), Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları

- Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. sınıf Ders Kitabı (2021), Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları

- Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8. sınıf Ders Kitabı (2021), Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları

Verilerin analizi

Elde edilen veriler içerik analizine göre iki uzman tarafından analiz edilmiştir. İki uzmanın yapmış olduğu analizin sonucunda sonuçlar karşılaştırılmış ve bulguların çoğunluğunun örtüştüğü görülmüştür. Farklı olan analiz sonuçları görüş birliği ile çalışma kapsamı dışına çıkarılmıştır.

Bulgular ve yorum

Bu bölümde araştırmada ulaşılan bulgulara ve bu bulgularla ilgili yorumlara yer verilmiştir.

1. Alt probleme ait bulgular

"Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer verilen 'geçiş ve bağlantı' ifadelerinin sınıf ve dil becerilerine göre dağılımı nasıldır?" sorusuna cevap aranmıştır. Ulaşılan bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Yer Verilen Geçiş ve Bağlantı İfadelerinin Sınıf ve Dil becerilerine Göre Dağılımı

Sınıf	Beceri	Geçiş ve Bağlantı İfadeleri
5	Okuma	ama, fakat, ancak, lakin
	Yazma	ama, fakat, ancak, lakin
	Konuşma	-
6	Konuşma	ama, fakat, ancak, lakin, bununla birlikte, buna rağmen
	Okuma	ama, fakat, ancak, lakin, bununla birlikte, buna rağmen
	Yazma	ama, fakat, ancak, lakin, bununla birlikte, buna rağmen
7	Konuşma	oysaki, başka bir deyişle, özellikle, ilk olarak, son olarak
	Okuma	oysaki, başka bir deyişle, özellikle, ilk olarak, son olarak
	Yazma	oysaki, başka bir deyişle, özellikle, ilk olarak, son olarak
8	Konuşma,	-
	Okuma	oysaki, başka bir deyişle, özellikle, kısaca, böylece, ilk olarak, son olarak
	Yazma	oysaki, başka bir deyişle, özellikle, kısaca, böylece, ilk olarak, son olarak

Tablo 1'e göre Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda geçiş bağlantı ifadelerine 5. sınıfta okuma, yazma; 6 ve 7. sınıfta konuşma, okuma ve yazma; 8. sınıfta okuma ve yazma becerilerine yönelik kazanımlarda yer verilmiştir. 5 ve 8. sınıflarda konuşma becerisine yönelik kazanımlarda geçiş ve bağlantı ifadelerine yönelik bir kazanım söz konusu değildir. Dinleme becerisine yönelik ise hiçbir sınıf seviyesinde kazanıma rastlanılmamıştır.

2. Alt probleme ait bulgular

"Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer verilen 'geçiş ve bağlantı' ifadelerinin 5. sınıf ders kitabındaki etkinliklerdeki kulanım durumu nasıldır?" sorusuna cevap aranmıştır. Ulaşılan bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Geçiş ve Bağlantı İfadelerinin Etkinliklere Göre Dağılımı

Yapılan Etkinlik	Etkinlikte Kullanan Dil Becerisi	Etkinlikte Kullanılan Geçiş ve Bağlantı İfadeleri
1. Etkinlik: Konuşma Yaptırma	Konuşma	yalnız, ama, fakat, lakin, ancak
2. Etkinlik: Boşluk doldurma	Yazma	ancak, oysaki
3. Etkinlik: Bağlaçların cümleye kazandırdıkları anlamları yazdırma	Okuma-Yazma	ama, fakat

4. Etkinlik: Boşluk doldurma	Yazma	aksi takdirde, ama, fakat, oysaki, özellikle, ilk olarak, son olarak, tersine, o hâlde, başka bir deyişle
5. Etkinlik: Bağlaçların cümleye kazandırdıkları anlamları yazdırma	Okuma-yazma	ama
6. Etkinlik: Boşluk Doldurma	Yazma	ama, fakat, lakin
7. Etkinlik: Bağlacın cümlenin anlamına uygunluğu	Okuma	ama

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) 5. sınıf kazanım ve açıklamalarında 'okuma, yazma' becerileri alt başlığında "geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır" ibaresinden sonra "ama, fakat, ancak, lakin" bağlaçları yer almaktadır.

Tablo 2 incelendiğinde bağlaç öğretimine yönelik etkinliklerin boşluk doldurmaya, cümleye kazandırdıkları anlamları tespit etmeye yönelik olduğu görülmüştür. Boşluk doldurmaya yönelik etkinlikteki amaç birinci cümleden ikinci cümleye geçişte anlama uygun bağlacı buldurmaktır. Etkinlikler "konuşma, yazma, okuma" becerilerine yöneliktir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda konuşma becerisine yönelik bir kazanım bulunmazken ders kitabında konuşma becerisine yönelik etkinliğe yer verilmiştir.

Etkinliklerde Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda 5. sınıf kazanımlarında verilen "ama, fakat, ancak, lakin" bağlaçlarının dışında "yalnız, oysaki, aksi takdirde, başka bir deyişle, özellikle, ilk olarak, son olarak, tersine, o halde, başka bir deyişle" bağlaçları da kullanılmıştır.

3. Alt probleme ait bulgular

"Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer verilen 'geçiş ve bağlantı' ifadelerinin 6. sınıf ders kitabındaki etkinliklerdeki kulanım durumu nasıldır?" sorusuna cevap aranmıştır. Ulaşılan bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Geçiş ve Bağlantı İfadelerinin Etkinliklere Göre Dağılımı

Yapılan Etkinlik	Etkinlikte Kullanan Dil Becerisi	Etkinlikte Kullanılan Geçiş ve Bağlantı İfadeleri
1. Etkinlik: Metin yazımında bağlaç kullanma	Yazma	ama, bununla birlikte, lakin, fakat, buna rağmen, ancak
2. Etkinlik: Şiirde bağlacı tespit edebilme	Okuma	ama
3. Etkinlik: Konuşma içerinde bağlaç kullanabilme	Konuşma	-
4. Etkinlik: Metinde kullanılan bağlaçların amaçlarını belirleme	Okuma	ama, fakat
5. Etkinlik: Belirlenen bağlaçları kullanarak bir metin yazma	Yazma	oysa, ile, ve, çünkü, hatta, fakat, halbuki

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) 6. sınıf kazanım ve açıklamalarında "konuşma, okuma, yazma" becerileri alt başlığında "geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır" yargısından sonra "ama, fakat, ancak, lakin, bununla birlikte, buna rağmen" bağlaçları yer almaktadır.

Bu bilgiler doğrultusunda Tablo 3 incelendiğinde cümle içerisinde yoğun olarak bağlaç kullanabilmeye yönelik etkinlik tasarlanmıştır. Etkinlikler "yazma, okuma" becerilerine yöneliktir. 6. sınıf ders kitabında, kazanımlarda gösterilen bağlaçlara ek olarak "oysa, ile, ve, hatta, halbuki" bağlaçları ilave edilmiştir.

5. sınıf ders kitabına göre 6. sınıf ders kitabında bağlaç etkinlikleri azalmıştır. 5. sınıf ders kitabında bağlaç terimi kullanılmazken 6. sınıf kitabında tema sonu sorularında "Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bağlaç kullanılmamıştır?" şeklinde bağlaç terimi gündeme gelmiştir. Ayrıca kazanımlarda öğretilmesi gereken bağlaçlardan sadece biri şıklarda mevcuttur. Diğer bir soruda ise "Metinde numaralanmış cümlelerden hangisi kendinden önceki cümlenin gerekçesini açıklamaktadır?" ifadesinde "çünkü" bağlacı kullanılmış fakat bu bağlaç kazanımlarda yer alan bağlaçlardan biri değildir.

4. Alt probleme ait bulgular

"Türkçe Dersi Öğretim Programında yer verilen 'geçiş ve bağlantı' ifadelerinin 7. sınıf ders kitabındaki etkinliklerdeki kulanım durumu nasıldır?" sorusuna cevap aranmıştır. Ulaşılan bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Geçiş ve Bağlantı İfadelerinin Etkinliklere Göre Dağılımı

Yapılan Etkinlik	Etkinlikte Kullanan Dil Becerisi	Etkinlikte Kullanılan Geçiş ve Bağlantı İfadeleri
1. Etkinlik: Okutulan metinde bağlaç tespit edebilme	Okuma	oysaki, başka bir deyişle, özellikle, son olarak,
2. Etkinlik: Metinde tespit edilen bağlaçların anlama katkısını ifade etme	Okuma-Yazma	oysaki, başka bir deyişle, özellikle, son olarak,

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) 7. sınıf kazanım ve açıklamalarında "konuşma, okuma, yazma" becerileri alt başlığında "oysaki, başka bir deyişle, özellikle, ilk olarak, son olarak" bağlaçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4'teki bu veriler göz önüne alındığında 7. sınıf kitabında etkinlikler okuma ve yazma becerilerine yöneliktir. Etkinlikler 5 ve 6. sınıfa göre sınırlı sayıda tutulmuştur. Bu etkinliklerde Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan "ilk olarak" bağlacı kullanılmamıştır. Konuşma becerisine yönelik bir etkinlik tasarlanmamıştır.

5. Alt probleme ait bulgular

"Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer verilen 'geçiş ve bağlantı' ifadelerinin 8. sınıf ders kitabındaki etkinliklerdeki kulanım durumu nasıldır?" sorusuna cevap aranmıştır. Ulaşılan bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Geçiş ve Bağlantı İfadelerinin Etkinliklere Göre Dağılımı

Yapılan Etkinlik	Etkinlikte Kullanan Dil Becerisi	Etkinlikte Kullanılan Geçiş ve Bağlantı İfadeleri
1. Etkinlik: Konuşmada Bağlaç kullanabilme	Konuşma	oysaki, özellikle, başka bir deyişle, kısaca, böylece, ilk olarak, son olarak

2. Etkinlik: Konuşmada Bağlaç kullanabilme	Konuşma	oysaki, özellikle, kısaca, son olarak
3. Etkinlik: İçerisinde bağlaç kullanılan cümle yazabilme	Yazma	-
4. Etkinlik: Bağlaç kullanılan cümleyi bulabilme	Okuma	ve

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) 8. sınıf kazanım ve açıklamalarında "konuşma, okuma, yazma" becerileri alt başlığında "geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır" yargısından sonra "oysaki, başka bir deyişle, özellikle, kısaca, böylece, ilk olarak, son olarak" bağlaçları kullanılmıştır.

Bu verilere göre 8. sınıf Türkçe ders kitabında bütün bağlaçların sadece bir etkinlikte kullanıldığı görülmüştür. Etkinlikler okuma, konuşma ve yazma becerilerine dönüktür. Etkinlikler daha çok konuşma becerisi içerisinde bağlaç kullanabilmeye yöneliktir.

Sonuç ve öneriler

Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki bağlaç öğretimine dair değerlendirmenin yapıldığı bu çalışmada Türkçe Ders Programı'nda yer verilen bağlaçların sınıf ve dil becerilerine göre dağılımı, 5,6,7 ve 8. sınıf ders kitaplarında yapılan etkinliklerde kullanılan dil becerileri ve bağlaçlar değerlendirilmiş ve çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır:

Türkçe Ders Programı'nda yer verilen bağlaçların sınıf ve dil becerilerine göre dağılımı değerlendirildiğinde; bağlaç kullanımına 5 ve 8. sınıfta okuma, yazma; 6 ve 7. sınıfta konuşma, okuma ve yazma becerilerine yönelik kazanımlarda yer verilmiştir. 5 ve 8. sınıflarda konuşma becerisine yönelik kazanımlarda bağlaç öğretimine yönelik bir kazanım söz konusu değildir. Dinleme becerisine yönelik ise hiçbir sınıf seviyesinde kazanıma yer verilmemiştir.

Etkinliklerde kullanılan dil becerileri değerlendirildiğinde; 5. sınıf Türkçe ders kitabında etkinlikler "konuşma, yazma, okuma" becerilerine yöneliktir. Türkçe Dersi Öğretim Programında 5. sınıf seviyesinde bağlaç öğretiminde konuşma becerisine yönelik bir kazanım bulunmazken ders kitabında konuşma becerisine yönelik etkinlik bulunmaktadır. 6. sınıf Türkçe ders kitabında dinleme hariç diğer beceriler için etkinlikler tasarlanmıştır. Türkçe Dersi Öğretim Programında 7. sınıf kazanımlar konuşma okuma, yazma becerilerine yönelik olmasına rağmen Türkçe ders kitabında sadece okuma ve yazma becerilerine yönelik etkinliğe yer verilmiştir. 8. sınıflarda konuşma becerisine yönelik kazanımlarda bağlaç öğretimine yönelik bir kazanım söz konusu değilken ders kitabında yoğun olarak konuşma becerisine yenlik etkinlikler yapılmıştır. Türkçe ders kitaplarında da dinleme becerisi ile ilgili bir etkinlik söz konusu değildir.

Bu durum değerlendirildiğinde Türkçe Dersi Öğretim Programındaki (2019) kazanımlar ile Türkçe ders kitaplarında dil becerilerine yönelik etkinlikler arasında bir uyumun olmadığı görülmüştür. Her bir sınıf seviyesinde yapılan etkinliklerin dağılımlarının farklı olduğu görülmüştür. Kazanımlardaki bağlaçların sayısı artmasına rağmen etkinlik sayısı düşmüştür. En yoğun etkinlik 5. sınıfta en az etkinlik ise 7. sınıfta yapılmıştır. Etkinlik yoğunluğu sınıflar arasında farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların dil bilgisi öğretiminde bir düzensizliği ortaya çıkardığı yapılan çalışmalarda ortaya konmuştur (Çarkıt, 2019). Alan yazında ders kitaplarında dil bilgisi öğretimine ilişkin etkinliklere daha fazla yer verilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Arslan ve Engin, 2019; Tenekeci ve Dursun, 2019). Etkinliklerde ana metinden bağımsız örnekler verilmiştir. Fakat Türkçe ders kitaplarında dil bilgisi etkinliklerinde ana metinden yeterli

sayıda örnek olmamasının bir eksiklik olduğu ifade edilmiştir (Akın, 2015). Etkinliklerin doğrudan Türkçe ders kitaplarındaki ana metinden verilmesi gerektiğini önceleyen çalışmada hem öğrenciler için hem de öğretmenler için olumlu bir durum olduğu ön görülmüştür (Sarıkaya, 2019).

Bağlaç öğretiminde dinleme dışında bütün dil becerilerine dönük etkinlikler kullanılmıştır. Dinleme eğitiminde kullanılacak bağlaçların bilinmesi, iletilerin anlaşılması ve edinilen bilginin yapılandırılması açısından etkili olacaktır (Aytan ve Çalıcı, 2021). Yıldırım'ın (2021), dil bilgisi konularının daha çok okuma becerisine dönük olduğu tespiti bulgularımızla örtüşmektedir.

Etkinliklerde kullanılan geçiş ve bağlantı ifadeleri değerlendirildiğinde; 5 ve 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında Türkçe Dersi Öğretim Programın'daki kazanımlarda verilen bağlaçlardan daha fazla bağlaca yer verilmiştir. 5. sınıf ders kitabında bağlaç terimi kullanılmazken 6. sınıf ders kitabında bağlaç terimi kullanılmıştır. Bu kitapta tema sonu sorularında gündeme gelen bağlacın kazanımlarda yer alan bağlaçlardan biri olmadığı görülmüştür. 7. sınıf kazanımlarında yer alan "ilk olarak" bağlacına da 7. sınıf ders kitaplarındaki etkinliklerde yer verilmemiştir.

Sonuç olarak Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) "bağlaç öğretimi" doğrudan kullanılan bir ifade olmadığı görülmüş bunun yerine "geçiş ve bağlantı" ifadesi kullanıldığı tespit edilmiştir. Bağlaçlar hakkında yaptığımız alan yazın inlemesinde bağlaç sözcük türü için "geçiş ve bağlantı" ifadesi kullanılmamıştır (Bilgegil, 1982; Atabay vd., 1983; Koç, 1990; Demir-Yılmaz, 2003; Hengirmen, 2006; Korkmaz, 2007). Fakat Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda 4. sınıf kazanımında "Yazılarında bağlaçları kurallarına uygun kullanır." ve 6. sınıf kazanımında "Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar." ifadelerinde bağlaç terimini kullanmasına rağmen ısrarla diğer kazanımlarda literatürde yeri olmayan "geçiş ve bağlantı" ifadesi kullanılmıştır. Buradaki diğer bir problem ise Türkçede cümleler arası geçiş ve bağlantıyı sadece bağlacın sağlamadığı meselesidir. Örneğin cümlelerde geçiş ve bağlantı zamirlerle de sağlanabilmektedir. Literatürde olmayan bir adlandırmayla bağlaç öğretiminin yapılması tartışılması gereken bir durumdur.

Tartışılması gereken diğer bir bulgu ise "özellikle, kısaca ve böylece" sözcüklerinin zarf kullanımlarının da olmasıdır (Türkçe Sözlük, 2005). Bu sözcüklerin öğrencilere sadece geçiş ve bağlantı ifadesi olarak verilmesi, öğrenci zihninde karışıklığa sebebiyet verebilir. Bu nedenle kazanımlarda verilmesi gereken bağlaçların seçiminde dikkatli olunmalıdır. Yazma ve konuşma becerilerimizde anlatım bozukluğunu (Çakmak, 2022) doğrudan etkileyen bir konunun öğretimine daha fazla önem verilmelidir.

Kaynakça

Akdeniz, S. (2019). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Türk ve Dünya Edebiyatını Temsil Kabiliyeti Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (Teke) Dergisi, 8*(2) , 1119-1136.

Akın, E. (2015). Türkçe çalışma kitaplarındaki (6, 7 ve 8. sınıflar) dil bilgisi etkinliklerinin çeşitli açılardan değerlendirilmesi. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, *10*(15), 19-34.

Arslan, A. ve Engin, A. O. (2019). 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 2019*(13) , 67-94.

Atabay, N., Kutluk, İ. ve Özel, S. (1983). *Sözcük Türleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Aytan, T. ve Çalıcı, M. A. (2021). *Etkinliklerle Dinleme Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Baki, Y. (2019). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Değer Aktarımı Açısından İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi, 17*(37) , 109-146.

Balcı, A. ve Şenyüz, A. (2015). Ortaokul 6-8. Sınıflar Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Konu Sıralaması ve Konu Tekrarı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12*(31) , 87-148

Baran, Ş. Ç. ve Diren, E. (2022). *Ortaokul ve İmam Hatip ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 7.* Ankara: Anıttepe Yayıncılık.

Batur, Z. ve Özdemir, P. (2021). Türkçe Ders Kitabı Etkinliklerinin Kazanımlarla Örtüşme Durumları. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi, 5*(1) , 47-68.

Bilgegil, K. (1982). *Türkçe Dilbilgisi.* İstanbul: Dergâh Yayınları.

Ceylan, S., Duru, K., Erkek G. ve Pastutmaz, M. (2021). *Ortaokul ve İmam Hatip ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 6.* Ankara: Milli Eğitim Yayınları.

Coşkun, H. ve Çetinkaya, V. (2020). Öğretmen Görüşlerine Göre Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Edebî Zevk ve Hoşa Giderlik Açısından Değerlendirilmesi. *Türk Kültürü ve Medeniyeti Araştırmaları Dergisi, 1*(1) , 255-272.

Çağlar, E. ve Yılmaz, O. (2022). Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerde "Düşünme"ye İlişkin Görünümler. *Ekev Akademi Dergisi, 0*(89) , 51-68.

Çakmak, M. C. (2022). 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Anlatım Bozukluğu Etkinlikleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 6*(12) , 226-247.

Çarkıt, C. (2019). 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı Bağlamında Hazırlanan Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarına Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 7*(17) , 22-34.

Çerçi, A. (2016). 6. Sınıf Türkçe Dersi Öğrenci Çalışma Kitabının Etkinliği Oluşturan Unsurlar Bakımından Değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 5*(4), 1984-1998.

Çetin, S. (2022). 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Ortak Temalardaki Metinlerin Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Değerler Eğitimi Kapsamında İncelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 26*(2) , 491-504.

Çınar, P. (2013). Türkçe Ders Kitaplarındaki Öykülerin Çocuğa Görelik İlkesi Açısından İncelenmesi. *Turkish Studies,* 8(1), 1171-1180.

Çoban, A. ve Tabak, G. (2011). İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâyelerin Hikâye Haritalama Yöntemine Göre İncelenmesi. *Journal of European Education, 1*(1), 43-50.

Daloğlu, K. (2005). *İlköğretim okullarında okutulan Türkçe ders kitaplarındaki dil bilgisi konuları üzerine bir araştırma.* (Tez No. 188061). [Yüksek Lisans Tezi Abant İzzet Baysal Üniversitesi-Bolu]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.

Demir, N. ve Yılmaz, E. (2003). *Türk Dili El Kitabı.* Ankara: Grafiker Yayınları.

Deniz, K. , Tarakcı, R. ve Karagöl, E. (2019). Okuma Kazanımları Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitapları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi, 7*(3) , 688-708.

Dilekçi, A. (2022). Türkçe Ders Kitaplarındaki Tiyatro Metinlerinin Değerler Aktarımı Bakımından İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23*(1) , 44-58.

Dilekçi, A. (2022). Türkçe Ders Kitaplarının Nitelik Yönünden Değerlendirilmesi. *Trakya Eğitim Dergisi, 12* (3) , 1310-1328.

Dilekçi, A. ve Karatay, H. (2022). Türkçe Dersi Kitaplarındaki Etkinliklerin Yaratıcı Düşünme Becerisine Göre İncelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi, 11*(2) , 830-846.

Durhat, G. ve Ökten, C. (2020). Kök Değerlerin Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Erdemler Temasıyla İlişkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi, 8*(3) , 675-693.

Ergin, M. (1993). *Türk Dil Bilgisi.* İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Eselioğlu, H., Set, S. ve Yücel, A. (2021). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8 Ders Kitabı.* Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Eyüp, B. ve Kansızoğlu, N. (2021). 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Konuşma Etkinlikleri Üzerine Bir İnceleme. *Trakya Eğitim Dergisi, 11*(1) , 366-385.

Gülensoy, T. (2000). *Türkçe El Kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Güneş, S. (1999). *Türk Dili ve Anlatım Bilgisi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlük Matbaası.

Güneş, F. (2002). *Ders kitaplarının incelenmesi*. Ankara: Ocak Yayınları.

Güneş, F. (2011). Dil öğretim yaklaşımları ve Türkçe öğretimindeki uygulamalar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8*(15), 123-148.

Hacıeminoğlu, N. (1984). *Türk Dilinde Edatlar*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Hengirmen, M. (2006). *Türkçe Temel Dilbilgisi*. Ankara: Engin Yayın Evi.

İşcan, A. (2004). *İlköğretim ikinci kademe sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin öğrencilere estetik zevk kazandırmadaki rolü*. (Tez No. 144593) [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.

İşcan, A. ve Cımbız, A. T. (2018). Ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki resimlerin metinlerle uyum düzeyinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18*(1), 250- 272.

Kana, F. ve Kiler, B. (2021). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Öğretim Programındaki Anahtar Yetkinlikler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (Teke) Dergisi, 10*(2) , 741-755.

Kanat, A. (2021). Türkçe Ders Kitaplarında Dil Bilgisi Öğretimi Konulu Lisansüstü Tezlerin Yönelimleri Üzerine Bir Değerlendirme. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 8* (15) , 19-34.

Karagöl, E. ve Tarakcı, R. (2019). Söz Varlığı Öğretimi Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitapları. *Milli Eğitim Dergisi, 48*(222) , 149-171.

Kayabekir, T. (2010). *İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitabı tasarımında yer alan illüstrasyonların metne uygunluk açısından değerlendirilmesi* (Tez No: 278183) [Yüksek Lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.

Kayhan, S. (2022). Dezavantajlı grupların Türkçe ders kitaplarında temsili. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, 29*, 1-18.

Kır, T., Kırman, E. ve Yağız, S. (2021). *Ortaokul ve İmam Hatip ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 7*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Kırbaş, T., Orhan, S. ve Topal, Y. (2012). İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarındaki Görsel Ögelere Öğretmen Görüşlerinden Hareketle Eleştirel Bir Bakış. *Turkish Studies 7(4),* 2225-2235.

Koç, N. (1990). *Yeni Dilbilgisi*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Korkmaz, Z. (2007). *Türkiye Türkçesinin Grameri (Şekil Bilgisi)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Korkmaz, Z. (2017). *Dil Bilgisi terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumları Yayınları.

Küçükahmet, L. (2002). *Öğretimde plânlama ve değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Maden, S. ve Önal, A. (2020). Türkçe ve İngilizce Ders Kitapları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz: 7. Sınıf Örneği. *Ana Dili Eğitimi Dergisi, 8*(3) , 732-752.

Mete, F., Çiçek, S. ve Asar, A. (2022). Türkçe Ders Kitaplarındaki Dil Bilgisi Konuları: Yapılandırmacı yaklaşım öncesi ve sonrası. *Ana Dili Eğitimi Dergisi, 10*(2), 363-384.

Mutlu, H. H. , Süğümlü, Ü. ve Çinpolat, E. (2019). Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018) Temelinde Hazırlanan Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşleriyle Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi, 48*(224) , 101-121.

Orhan Karsak, H. G. ve Özenç, E. G. (2019). Türkçe Ders Kitaplarında Milli ve Kültürel Kavramların İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi, 7*(3) , 709-735.

Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,11*(1), 323-343.

Sarıkaya, B. (2019). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki (5, 6, 7 ve 8. Sınıf) Etkinliklerin Değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 64*, 563-580.

Soyuçok, M. (2020). Türkçe Eğitiminde Anlayış ve Uygulama Değişimleri: İki Ders Kitabı Örneği. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi, 4*(2) , 68-83.

Sur, E. (2021). Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Öyküleyici Metinlerin Eleştirel Düşünme Becerisi Kazandırma Bağlamında İncelenmesi. *Ondokuz Mayis University Journal of Education Faculty, 40*(1) , 403-422.

Süğümlü, Ü. ve Doğan, K. (2021). Okuma Stratejilerinin Programlar ve Ders Kitapları Bağlamında İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *58,* 131-153.

Şakiroğlu, Y. (2020). 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Değer Aktarımı Bağlamında İncelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi, 5*(1) , 145-161.

Şakiroğlu, Y. (2020). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Öykülerin Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir İnceleme. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8*(6) , 1827-34.

Temizkan, M., Yırtıcı, E. ve Ergün, A. (2020). Türkçe Ders Kitaplarında Sosyal Değerlerin Görünümü. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi, 9*(2) , 769-794.

Tenekeci, M. ve Dursun, H. (2019). 2018-2019 Eğitim Öğretim Yılında 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Olarak Okutulan Kitaplara Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 4*(4) , 1-12.

Tümer, C. Ş. ve Canpolat, Ö. (2022). 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Yer Aldığı Temaların Uygunluğunun Öğretmen Görüşlerine Göre Belirlenmesi. *Çocuk Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi, 5*(1) , 83-103.

Türkben, T. (2019). Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Resimlerinin İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20* (2) , 650-672.

Türkçe Dersi Öğretim Programı (2019). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Türkçe Sözlük (2005). Ankara: Türk Dil Kurumu.

Yavuz, S. (2016). Türkiye Türkçesi Ağızlarında Bağlaçlar. *Diyalektolog-Ağız Araştırmaları Dergisi,* (3), 59-107.

Yıldırım, N. (2021). Ortaokul Türkçe Ders Kitabı (5, 6, 7 ve 8. Sınıf) Etkinliklerinin Dil Becerilerine Dağılımı Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (Teke) Dergisi, 10*(4) , 1445-1456.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.